

Voorwaarden voor inzet coassistenten en artsen/geneeskundig specialisten-niet-praktiserend in tijden van nood

Datum

Utrecht, 17 maart 2020

Kunnen coassistenten en artsen / geneeskundig specialisten-niet-praktiserend tijdelijk ingezet worden om de druk die op het zorgsysteem en de medewerkers staat door de corona-epidemie tijdelijk te ontlasten? En zo ja, onder welke voorwaarden?

Nood breekt wet. Van nood is volgens de Hoge Raad (HR 2 mei 1938, NJ 1938/806) sprake als plotseling geneeskundige hulp dringend noodzakelijk is en die hulp niet dadelijk van een bevoegde is te verkrijgen. Door de corona-pandemie kan een punt worden bereikt waarin door overmacht grote tekorten aan personeel ontstaan, terwijl geneeskundige hulp dringend nodig is. En dus sprake is van zo'n noodsituatie.

De meest relevante regels die normaliter – dat wil zeggen in niet-noodsituaties gelden - zijn met name opgenomen in de Wkkgz en de Wet BIG. Deze lichten we verderop in dit document toe. Hieronder beschrijven wij de voorwaarden waaronder coassistenten en artsen/geneeskundig specialisten die niet meer als zodanig in het BIG-register staan ingeschreven, vanwege een noodsituatie door personeelstekorten zo verantwoord als mogelijk kunnen worden ingezet in de zorg.

Voorwaarden in noodsituaties:

Natuurlijk moet zoveel mogelijk aan de wettelijke (kwaliteits)eisen en normen voor de gezondheidszorg worden voldaan. Ook is het lastig vast te stellen welke handelingen in opdracht kunnen worden verricht gezien het niveau van bekwaamheid door niet-gekwalificeerden.

De opgetreden personeelstekorten en de noodzaak om de corona-pandemie te bestrijden, brengen naar de mening van de KNMG echter met zich mee dat 'artsen of geneeskundig specialisten-niet-praktiserend' die nog over voldoende recente kennis en vaardigheid beschikken, onder bepaalde voorwaarden ingezet kunnen worden in de zorg. Dit geldt ook voor coassistenten die nog geen arts zijn, maar wel al een groot deel van hun coschappen hebben doorlopen en dus ook de nodige praktijkervaring hebben. Ook zij kunnen, onder bepaalde voorwaarden, ingezet worden in de zorg.

Die voorwaarden zijn:

- a) Zorg die op het deskundigheidsgebied van een arts ligt, wordt bij voorkeur door een terzake bekwaam BIG-geregistreerd arts of geneeskundig specialist verleend.
- b) Alleen indien echt noodzakelijk wordt deze zorg door artsen/geneeskundig specialisten niet-praktiserend verleend of – wanneer voorgenoemden niet beschikbaar zijn - door coassistenten. Ook wordt de zorg altijd zo gericht mogelijk verleend. Noodzakelijk wil ook zeggen: wanneer het niet verantwoord is de zorg op te dragen aan gekwalificeerde en BIG-geregistreerde niet-artsen, zoals physician assistants, verpleegkundig specialisten of (gespecialiseerde) verpleegkundigen.
Voor de inzet van artsen/geneeskundig specialisten niet-praktiserend heeft het de voorkeur dat de mensen met de meest recente praktijkervaring, het eerst worden ingezet.
- c) Zodra het weer kan, wordt de zorgverlening direct overgedragen aan gekwalificeerde BIG-geregistreerden (het gaat immers om een tijdelijke maatregel).

- d) Betrokkenen worden zoveel mogelijk ingezet in de niet-complexe zorg en in zorg die aansluit bij de kennis en vaardigheid die zij laatstelijk hebben opgedaan.
- e) De ervaring van de arts/geneeskundig specialist-niet-praktiserend is niet ouder dan 10 jaar en zijn vaardigheid is nog aanwezig of met eenvoudige training en instructie weer voldoende op peil.
- f) Zo nodig worden korte vaardigheidstrainingen gegeven.
- g) Naarmate de voorbehouden handeling in kwestie verder af ligt van het bekwaamheidsniveau dat in redelijkheid van betrokkene mag worden verwacht, wordt voor meer training, instructie, toezicht en tussenkomst gezorgd.
- h) Er kunnen en worden adequate opdrachten door daartoe bevoegde artsen gegeven, die voldoende zicht hebben op de benodigde bekwaamheid.
- i) In de nabije omgeving is een bevoegd en bekwaam arts/geneeskundig specialist aanwezig die kan ingrijpen als dat nodig is.
- j) Er worden duidelijke afspraken gemaakt over welke (voorbehouden) handelingen (onder de onder h en i genoemde voorwaarden) mogen worden verricht.
- k) Betrokkene bewaakt de grenzen van het eigen kennen en kunnen en toont verworven kennis en vaardigheden zoveel mogelijk zelf aan.
- l) Patiënten worden voorgelicht over wie coassistenten en artsen-niet-praktiserend zijn, en dat zij in opdracht en onder supervisie handelen.
- m) Personen die niet meer zijn ingeschreven in het BIG-register doordat zij ooit door de tuchtrechter zijn doorgehaald, worden **niet** ingezet

Nadere toelichting:

De belangrijkste regels die normaliter (dus in niet-noodsituaties) gelden voor de kwaliteit van de zorg en de geneeskundige beroepsuitoefening, staan met name in de Wkkgz en de Wet BIG. In de Wet BIG staat bijvoorbeeld welke medische handelingen alleen door een arts uitgevoerd mogen worden (voorbehouden handelingen).

De Wkkgz

De Wkkgz (Wet kwaliteit, klachten en geschillen in de zorg) eist dat zorgaanbieders **goede zorg** verlenen en dat in te zetten zorgverleners handelen volgens hun **professionele standaard**. Die standaard wordt gevormd door alle wetten en regels, rechtspraak én richtlijnen die de professionals in acht moeten nemen. Verder moet de zorg qua **hoeveelheid en kwaliteitsniveau** van ingezette zorgverleners en qua **verantwoordelijkheidsverdeling** zó georganiseerd zijn, dat dat redelijkerwijs leidt tot goede zorg.

De Wet BIG

De wet BIG (Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg) eist in de eerste plaats dat personen die beroepsmatig individuele gezondheidszorg verlenen, **voldoende bekwaam** zijn. Bekwaamheid bestaat uit kennis en vaardigheid. Die worden verworven door middel van **training en opleiding, bij- en nascholing en door werkervaring**.

De Wet BIG kent geen integraal verbod om geneeskunst uit te oefenen, ook niet voor personen die niet, nog niet, of niet meer als arts staan ingeschreven in het BIG-register. Belangrijkste

uitzondering op die regel geldt echter voor het verrichten (d.w.z. indiceren en uitvoeren van) de volgende 14 voorbehouden handelingen:

1. Heelkundige handelingen
2. Verloskundige handelingen
3. Endoscopieën
4. Katheterisaties
5. Injecties
6. Puncties
7. Toedienen narcose
8. Gebruik radioactieve stoffen of ioniserende stralen
9. Electieve cardioversie
10. Defibrillatie
11. Elektroconvulsieve therapie
12. Geneeskundige steenvergruizing
13. IVF-handelingen
14. Voorschrijven van geneesmiddelen

Deze 14 voorbehouden handelingen mag een zorgverlener beroepsmatig alléén zelfstandig verrichten als de wet hem daartoe **bevoegdheid** geeft, hij **bekwaam** is én hij **BIG-geregistreerd** is.

Artsen, die zijn ingeschreven in het BIG-register, mogen alle voorbehouden handelingen zelfstandig verrichten, mits daartoe bekwaam. **Behalve voorschrijven van geneesmiddelen**, mogen anderen dat niet, tenzij aan de volgende eisen is voldaan:

1. Er is een **opdracht** van een zelfstandig bevoegde
2. De opdrachtnemer is **voldoende bekwaam** en handelt volgens gegeven **aanwijzingen**
3. Er is voorzien in de nodige **toezicht en tussenkomst**

Zowel de opdrachtgever als de opdrachtnemer moeten redelijkerwijs hebben mogen aannemen dat de opdrachtnemer voldoende bekwaam is om voorbehouden handelingen te verrichten. Bekwaamheid moet bij twijfel kunnen worden aangetoond. Opdrachtnemer én opdrachtgever die niet aan deze eisen voldoen, kunnen worden beboet met een bestuurlijke boete.

Verder kent de Wet BIG zogenoemde constitutieve registratie en herregistratie, dat wil zeggen:

- a. dat alleen personen die zijn ingeschreven in het BIG-register zich ook arts mogen noemen en
- b. ingeschrevenen zich elke vijf jaar moeten herregistreren.

Op dit moment moet een arts voor een herregistratie in vijf jaar gemiddeld 8 uur per week in de individuele zorg hebben gewerkt. Voor geneeskundig specialisten gelden hogere eisen, te weten gemiddeld 16 uur per week werkervaring in het specialisme + bij- en nascholing. Zo borgt de wet BIG dat mensen die zich arts mogen noemen, voldoende kwaliteit blijven bieden.

Daarnaast regelt de Wet BIG dat aan patiënten en anderen **kenbaar** is of iemand als arts is ingeschreven, waarbij in het BIG-register ook wordt aangetekend of er (door de tuchtrechter of de IGJ opgelegde) bevoegdheidsbeperkingen zijn. Het gebruik van de titel arts of een daarop lijkende benaming is verboden als je niet als arts bent ingeschreven in het BIG-register. Op overtreding staat een bestuurlijke boete van maximaal € 6700,-. Personen die wegens niet voldoen aan de herregistratie-eisen werden uitgeschreven uit het BIG-register, mogen de titel 'arts-niet-praktiserend' (voluit geschreven) gebruiken. In 2018 vond de eerste herregistratieronde onder artsen plaats.

Tot slot

Omdat personen die niet in het BIG-register staan ingeschreven ook niet aan het medisch tuchtrecht zijn onderworpen, is van belang te benadrukken dat zij wel civielrechtelijk zijn aan te spreken voor schade door onrechtmatig handelen. Ook zijn zij **strafrechtelijk aan te spreken**, namelijk **wanneer zij buiten nood de gezondheid benadelen**, en/of weten of reden hebben om te vermoeden dat zij de gezondheid benadelen. Overigens is dat laatste ook strafbaar voor ingeschrevenen, namelijk als zij buiten nood buiten hun deskundigheidsgebied treden.